

Handleiding bij de afbakening van de afvalfase: materialen, afvalstoffen en grondstoffen in de kringloop

1 Inleiding

De nieuwe Kaderrichtlijn betreffende afvalstoffen werd in het Vlaams Gewest omgezet in het Materialendecreet van 23 december 2011 en het bijhorende uitvoeringsbesluit VLAREMA. Onder meer de artikelen die de einde-afvalfase en bijproducten behandelen werden omgezet in Vlaamse wetgeving. De wetgeving bouwt verder op de ervaring met de regelgeving die voorheen onder de term 'secundaire grondstoffen' bekend stond in het Vlaams Gewest en verschaft een eenduidig en duidelijk kader voor de afbakening van de afvalfase. Deze handleiding staat u bij in het begrijpen en interpreteren van de gestelde voorwaarden die vervuld moeten zijn om een materiaal als grondstof en niet als afvalstof te beschouwen. Bijlage 1 geeft meer achtergrondinformatie; de hierna volgende paragrafen beschrijven de scenario's die van toepassing zijn op uw materiaal, hoe de gestelde voorwaarden begrepen dienen te worden en hoe een eventueel dossier ter aanvraag van een grondstofverklaring (verder GV) moet worden samengesteld.

Deze handleiding is dynamisch en richtinggevend. Dit betekent dat we er alles aan doen om de informatie up to date te houden. De OVAM behoudt zich het recht voor om (kleine) wijzigingen door te voeren. Raadpleeg voor de meest actuele versie altijd de website. De website behandelt ook een lijst van veelgestelde vragen (FAQ's). Deze handleiding is geen juridisch bindend document.

De bijlage bij dit document voorziet in wat meer achtergrondinformatie.

2 Scenario's

Europa zal voor bepaalde materialen voorschriften en criteria uitwerken en opleggen, die het Vlaams Gewest zal moeten implementeren. Dit is momenteel reeds het geval voor metaalschroot (zie EU Verordening 333/2011/EG), glas (zie EU Verordening 1179/2012/EG) en koperschroot (zie EU Verordening 715/2013/EG).

Daarnaast kan het Vlaams Gewest zelf specifieke criteria formuleren en daarmee de basis leggen voor einde afval of bijproducten. Dit is de zogenaamde 'stroom per stroom' benadering, waarbij lidstaten specifieke criteria opstellen, natuurlijk binnen de marges van de afvalstoffendefinitie en de basisvoorwaarden, en die specifieke criteria notificeert aan de Europese commissie. Het kan ook zijn dat er geen specifieke criteria voorhanden zijn, maar dat er toch een vraag is over de afvalstoffenstatus. In dat geval geldt het beoordelingskader uit het Materialendecreet.

Het VLAREMA werkt de afbakening van de afvalfase verder uit, verderbouwend op het Materialendecreet. Het VLAREMA definieert grondstoffen als materialen die voldoen aan de bepalingen voor bijproducten of het einde van de afvalfase.

De volgende scenario's kunnen onderscheiden worden:

1 Er zijn Europese einde-afvalcriteria of criteria voor bijproducten. Dit zijn voorschriften in functie van milieuveiligheid, milieuhygiëne en traceerbaarheid die door Europa worden bepaald. Het

VLAREMA voorziet in dit geval dat de Europese criteria en procedures van kracht zijn, en niet de eventuele criteria of de eis voor een GV in het VLAREMA. Indien er toch bijkomende specifieke criteria op Vlaams niveau noodzakelijk zijn, behoudt de Minister het recht om bijkomende maatregelen te treffen. De inrichting of onderneming die voor zijn materiaal voldoet aan de Europees vastgestelde voorwaarden of criteria ten aanzien van grondstoffen, en die ze op de markt wil brengen, moet zich bekend maken bij de OVAM en opgenomen worden in een register. Dit is een eenvoudige registratieprocedure en geen inhoudelijke beoordeling. Op eenvoudig verzoek van de OVAM of de toezichthouder moet de betreffende inrichting of onderneming de conformiteit met de Europese eisen wel kunnen aantonen. Er bestaan al dergelijke EU criteria voor metaalschroot, en binnenkort voor koper, glas en papier.

2 Er zijn geen Europese specifieke criteria. Voor de beoordeling van het materiaal als grondstof zijn er in dit geval drie mogelijkheden:

a) Voor een aantal gebruiksgebieden legden we in het Vlaams Gewest specifieke criteria vast. In bijlage 4.1 van het VLAREA stond per gebruiksgebied de lijst van afvalstoffen die in aanmerking kwamen voor gebruik als 'secundaire grondstoffen'. Het nieuwe VLAREMA zal de bestaande toepassingsgebieden en lijsten met materiaalstromen behouden, met uitzondering van kleine wijzigingen. Het kan geëist worden dat het voldoen aan de criteria wordt getoetst aan de hand van een grondstofverklaring, of een andere controleregeling, zoals het keuringsattest bij compost of het eenheidsreglement bij puingranulaten. Dit is niet altijd verplicht, het is aangeduid in de respectievelijke bijlagen.

Naast deze vier toepassingsgebieden, onderscheiden we ook nog twee materiaalstromen: materiaal afkomstig uit de non-ferrometallurgie, die worden ingezet in de non-ferrometallurgie, en materialen afkomstig uit de ferrometallurgie. Deze materialen zijn opgenomen in een specifiek ministerieel besluit en een grondstofverklaring is in principe voor deze stromen niet vereist.

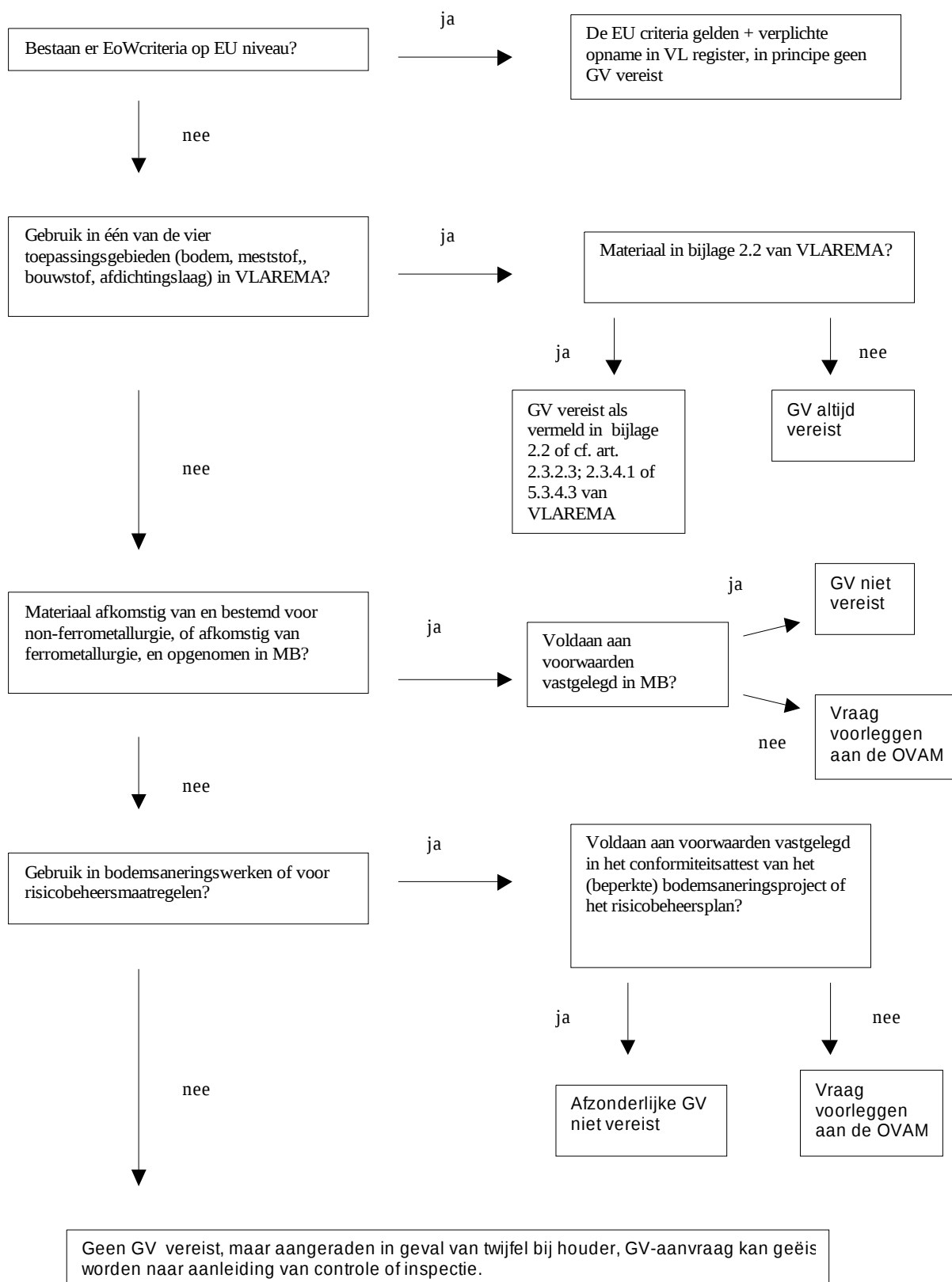
b) Afvalstoffen die bestemd zijn voor gebruik in bodemsaneringswerken of voor risicobeheersmaatregelen mochten volgens het VLAREA als secundaire grondstoffen gebruikt worden indien ze voldeden aan de voorwaarden vastgelegd in het conformiteitsattest van het (beperkte) bodemsaneringsproject of het risicobeheersplan, afgeleverd door de OVAM. Het nieuwe VLAREMA behoudt deze regeling.

c) Voor de andere materialen, waar geen specifieke criteria zijn opgenomen, wordt op basis van de afvalstoffendefinitie en het toetsingskader in het materialendecreet, een afweging gemaakt. Een houder kan vrijwillig een aanvraag tot grondstofverklaring richten aan de OVAM, bijvoorbeeld om twijfel of discussie bij mogelijke toekomstige inspecties te vermijden.

Let op: een 'grondstofverklaring' is in het materialendecreet gedefinieerd als 'een verklaring afgeleverd door de Vlaamse overheid waarin wordt gesteld dat een bepaald materiaal niet of niet meer als een afvalstof moet worden beschouwd, eventueel gekoppeld aan een aantal randvoorwaarden'. Dit vervangt de terminologie die werd gehanteerd onder het Afvalstoffendecreet en het VLAREA. Gebruiscertificaten en grondstofverklaringen in de oude vorm zijn voortaan 'grondstofverklaringen'. Voor de aanvraag en aflevering van alle grondstofverklaringen, zowel diegene die verplicht moeten worden aangevraagd, als de vrijwillig aangevraagde, gelden dezelfde procedures (afdeling 2.4 van VLAREMA).

Het is te onderstrepen dat enkel op papier afgeleverde en ondertekende verklaringen als een door de OVAM officieel ingenomen standpunt wat betreft de kwestie afval of niet kunnen worden beschouwd. Alle andere correspondentie neemt geen enkele voorafname op een OVAMstandpunt terzake!

Hieronder zijn deze scenario's weergegeven als tabel en in een stroomschema. De tabel maakt een onderscheid tussen de al dan niet verplichte eis tot grondstofverklaring en het al dan niet van toepassing zijn van specifieke criteria.

Grondstofverklaring verplicht	Specifieke criteria in VLAREMA voor materialen in 4+2 toepassingsgebieden* Hoofdstuk 2 en bijlage 2.2** Materialen die niet voorkomen in bijlage 2.2, maar wel worden gebruikt in één van de 4 toepassingsgebieden (bodem, meststof, bouwstof of afdichtingslaag)	Geen specifieke criteria in VLAREMA beschikbaar of van toepassing Materialen onderworpen aan Europese EoW-criteria Grondstofverklaring mogelijk op basis van beginselen decreet.
Grondstofverklaring <u>niet</u> verplicht	Hoofdstuk 2 en bijlage 2.2** Materialen in saneringswerken cf. attest Bodemdecreet	

** Toepassingsgebieden: meststof / bodemverbeterend middel; bouwstof; bodem; kunstmatige afdichtingslagen met waterglas. Er zijn, in vergelijking met VLAREA, 2 nieuwe toepassingsgebieden: materialen van en voor de non-ferrometallurgie of materialen van ferrometallurgie naar cementindustrie.*

*** Bijlage 2.2 bevat de lijsten met beoogde grondstoffen en vermeldt in welke gevallen er een grondstofverklaring, of toetsing via keuringsattest of eenheidsreglement, verplicht is.*

Lijsten met geselecteerde materialen (scenario 2a)

Voor bepaalde materialen is het onderscheid tussen afvalstoffen en grondstoffen duidelijk wettelijk geregeld. In bijlage 2.2 van het VLAREMA staan per gebruiksgebied de beoogde grondstoffen opgesomd die kunnen worden beschouwd als grondstoffen en niet (langer) als afvalstoffen, indien ze voldoen aan bepaalde voorwaarden inzake samenstelling en herkomst. De materialen van en voor de non-ferrometallurgie en ferrometalen voor gebruik in de cementindustrie, staan niet in een bijlage, maar worden geregeld via Ministerieel besluit.

Het voldoen aan de eisen naar samenstelling, herkomst en rechtmatig gebruik markeren het omslagpunt voor grondstoffen. Dit is een verduidelijking en een verschil met met de benadering in het VLAREA: het omslagpunt van een afvalstof naar een grondstof ligt steeds aan de uitgang van een proces. Het omslagpunt afvalstof/grondstof ligt nooit aan een ingang of het begin van een proces bij een eindgebruiker. Nog anders gesteld, als een materiaal bij bedrijf A vertrekt als een afvalstof, dan komt het materiaal bij bedrijf B of eindgebruiker B ook toe als een afvalstof en moet het daar als een afvalstof worden verwerkt. Indien het bedrijf B of de eindgebruiker B niet vergund is om afvalstoffen te verwerken, dan kan het betreffende materiaal door B enkel worden verwerkt als het bij bedrijf A vertrekt als een grondstof.

Aan de uitgang van het proces is enkel de herkomst, de verwerkingswijze en samenstelling van het materiaal bekend. Deze factoren volstaan in principe om te beoordelen of een materiaal aan alle voorwaarden voldoet om niet (langer) als afvalstof te worden beschouwd. We moeten daarbij echter ook het beoogde gebruik niet uit het oog verliezen. Bijv. het verder gebruik van de grondstof kan worden onderworpen aan gebruiksvoorwaarden. Zijn deze gebruiksvoorwaarden niet voldaan, dan wordt de grondstof terug een afvalstof.

En tenslotte moeten uiteraard steeds de basisvoorwaarden zoals geformuleerd in artikelen 36 en 37 van het Materialendecreet gerespecteerd worden.

Er zijn criteria opgesteld voor de volgende materiaaltoepassingen:

- als meststof of bodemverbeterend middel;
- als bouwstof;
- als bodem;
- in kunstmatige afdichtingslagen met waterglas op stortplaatsen van categorie 1 en 2;
- afkomstig van en bestemd voor non-ferrometallurgische processen;
- voor bepaalde materialen afkomstig uit de ferrometallurgie;

In sommige gevallen wordt een grondstofverklaring geëist, afgeleverd door de OVAM, vooraleer een beoogde grondstof kan worden erkend als grondstof. Dit staat ook vermeld in bijlage 2.2. Soms is een keuringsattest vereist, afgeleverd door een erkende kwaliteitscontrole-instelling. Zo worden granulaten afkomstig van bouw- en sloopafval een grondstof van zodra er een keuringsattest voor is afgeleverd door COPRO of een gelijkwaardige kwaliteitscontrole-instelling.

Een grondstofverklaring is altijd verplicht voor stromen die niet in de bijlage staan, maar wel het beoogd gebruik kennen in een van de volgende 4 toepassingsgebieden: bodem, meststof, bouwstof of afdichtingslaag.

De procedure voor een grondstofverklaring komt aan bod in afdeling 2.4 van het VLAREMA. Afwijkende procedures zijn er voor keuringsattesten voor compost, of via het eenheidsreglement dat door de minister wordt goedgekeurd.

Beoogde grondstoffen die niet worden ingezet in de 4+2 toepassingsgebieden (bodem, meststof, bouwstof of afdichtingslaag + non-ferro, ferro).

In scenario 2b 'gebruik in bodemsaneringswerken of voor risicobeheersmaatregelen' moet de beoogde grondstof voldoen aan voorwaarden van samenstelling en gebruik zoals vastgelegd in het specifieke conformiteitsattest dat de OVAM heeft afgeleverd voor het (beperkt) bodemsaneringsproject of in het risicobeheersplan. Afhankelijk van het project of het beheersplan zullen de samenstellings- en gebruiksvoorwaarden wijzigen. Dit betekent dat een ad hoc benadering nodig is per conformiteitsattest. Om deze reden moet ook aan de gebruiksvoorwaarden voldaan worden om het statuut grondstof te verkrijgen.

In scenario 2c is er geen wettelijk onderscheid voor afvalstoffen en grondstoffen/producten door middel van specifieke criteria opgenomen in VLAREMA. In dergelijke gevallen moeten we terugvallen op de algemene afvaldefinitie en de bepalingen in het Materialendecreet terzake. Die dient geval per geval te worden geïnterpreteerd. Als de vraag rijst of iets al dan niet als een afvalstof moet worden beschouwd, **kan** de OVAM een grondstofverklaring afleveren waarin ze stelt hoe zij in een specifiek geval de afvaldefinitie interpreteert.

Als er vragen rijzen over de indeling van een materiaal als afvalstof of grondstof/product, is het aangewezen de OVAM te contacteren om hun interpretatie van de afvaldefinitie te vernemen. Bij toekomstige inspecties of vragen kan een interpretatie door de OVAM als bevoegde overheid voor het afvalstoffenbeleid in het Vlaams Gewest een nuttig element zijn dat discussie en conflict vermijdt of minstens beperkt. Daarnaast zal bij het verlaten van de afvalfase ook rekening moeten worden gehouden met geldende productwetgeving, zoals REACH.

3 Voorwaarden

In artikel 36 en 37 worden de voorwaarden die moeten voldaan zijn om niet (langer) over een afvalstof te spreken, opgesomd. Zoals hogerop beschreven werden voor sommige scenario's specifieke criteria en normen uitgewerkt in Vlarema, maar voor alle vragen over het statuut afvalstof of grondstof, moeten de volgende elementen worden meegenomen.

De elementen uit artikelen 36 en 37 van het materialendecreet die erop wijzen dat een materiaal geen afvalstof zou zijn:

- 1 Het beoogde gebruik van het materiaal;
 - a) het materiaal wordt gebruikelijk toegepast voor specifieke doelen;
 - b) het is zeker dat het materiaal zal worden gebruikt voor een specifiek doel, wat kan betekenen dat het hergebruik van het materiaal voor het oorspronkelijke doel zeker is, eventueel na een kleine herstelling of eenvoudige behandeling, of dat bijvoorbeeld een langetermijncontract tussen de houder van het materiaal en de latere gebruikers bestaat dat dit zeker gebruik ondersteunt.
Opgelet: opslag in afwachting van een potentieel, maar niet zeker gebruik geeft aan dat het materiaal als afvalstof moet worden beschouwd.
- 2 Er is een markt voor of vraag naar de stof of het voorwerp;
 - a) er is een duidelijk aantoonbare markt; hierbij moet het duidelijk zijn dat enkel de hoeveelheden die een afzet hebben of zullen hebben binnen afzienbare tijd, als grondstof aangeduid worden. Niet-afzetbare overschot blijft afval. Tijdelijke opslag kan dus, maar de opslag moet beperkt worden tot de hoeveelheid waarvan aangetoond is dat ze daadwerkelijk gebruikt of vermarkt wordt.
Opgelet: het feit dat het materiaal een positieve waarde heeft kan een aanwijzing zijn, doch is geen doorslaggevend argument om het materiaal als grondstof aan te duiden; een negatieve waarde geeft aan dat het materiaal eerder als afvalstof moet worden beschouwd.
- 3 De stof of het voorwerp voldoet aan de technische voorschriften voor de specifieke doelen en aan de voor producten geldende wetgeving en normen;
 - a) verder gebruik is rechtmatig, waarbij het voldoen aan wetgeving zoals productnormering, EN-normering, REACH, etc. wordt bedoeld. Mogelijk is het gebruik van het materiaal in bepaalde toepassingen verboden; in dit geval is dat gebruik niet rechtmatig;
 - b) een dadelijk in het oog springende link is de REACHwetgeving. In dit kader moet gesteld worden dat de relatie afvalwetgeving-REACH ook vanuit Europa een duidelijke éénrichtingsaanduiding meekreeg: eerst wordt het statuut afval of niet vastgesteld, dan volgen de REACHverplichtingen. Een REACHregistratie is op geen enkele wijze een voorafname op een grondstofverklaring. Een belangrijke voorwaarde voor een materiaal dat de einde-afval- of bijproductstatus verkreeg, is wel om tijdens het verder gebruik aan de REACHverplichtingen te voldoen.
- 4 Het gebruik van de stof of het voorwerp heeft over het geheel genomen geen ongunstige effecten op het milieu of de menselijke gezondheid;
 - a) verder gebruik mag over het geheel genomen geen ongunstige effecten hebben voor het milieu of de menselijke gezondheid. Met "over het geheel genomen" wordt bedoeld dat moet rekening gehouden worden met diverse effecten die kunnen optreden of vermeden worden, gezien over de hele levenscyclus;
 - b) het materiaal is qua aard, samenstelling en impact op mens en milieu vergelijkbaar of beter dan de primaire grondstof die zij met zekerheid zal vervangen;
Opgelet: Als de indeling van het materiaal als grondstof een lager niveau van milieubescherming met zich meebrengt, zal het materiaal eerder als afvalstof worden beschouwd.

- 5 De stof of het voorwerp kan rechtstreeks worden gebruikt zonder verdere andere behandeling dan die welke bij normale productiepraktijken gangbaar is;
- a) 'rechtstreeks gebruik': hiermee wordt bedoeld dat geen voorbehandeling of voorbereiding nodig is, anders dan die welke de primaire grondstoffen zouden moeten ondergaan;
 - b) 'normale productiepraktijken': Hiermee wordt de gangbare primaire productie bedoeld en niet hetgeen als klassieke afvalverwerkingstechniek wordt beschouwd, zoals bijvoorbeeld de sortering van ingezamelde afvalstoffen, of de verbranding ervan in specifieke ervoor ontworpen verbrandingsinstallaties.
- 6 De stof of het voorwerp wordt geproduceerd als een integraal onderdeel van een productieproces;
- a) integraal onderdeel: deze voorwaarde werd specifiek ontwikkeld met het begrip 'bijproduct' in het achterhoofd: hier wordt bedoeld dat enkel materiaal dat als een duidelijk identificeerbare stroom uit een productieproces (en dus niet een afvalverwerkingsproces) komt, als bijproduct kan worden aangeduid. Gezien de keuze om op Vlaams niveau eerder de vraag naar het statuut van een materiaal als potentiële afval- dan wel grondstof te stellen, zal dit criterium dikwijls niet als relevant of doorslaggevend gelden;
 - b) het materiaal is doelbewust geproduceerd met bepaalde eigenschappen. De producent had dit product ook kunnen produceren zonder deze nevenstroom te produceren, maar heeft er bewust voor gekozen dit niet te doen.
- Opgelet: Hiertegenover staat dat als de producent inspanningen doet om de productie van de nevenstroom in te perken, dit als aanwijzing wordt beschouwd dat het materiaal een afvalstof is.

Soms kan het gebeuren dat er zowel elementen zijn die erop wijzen dat het gaat om een afvalstof, als elementen die erop wijzen dat het niet gaat om een afvalstof. Ook niet alle elementen wegen even zwaar door. Vandaar dat we telkens alle elementen op een rij moeten zetten voor het schetsen van de juiste context en een afweging moeten maken geval per geval. Grondstofverklaringen gelden enkel voor een zeer specifieke context zoals bepaald in VLAREMA, namelijk voor een specifiek materiaal geproduceerd door een specifieke producent of voortkomende uit een specifiek productieproces en waarvoor een specifieke toepassing wordt beoogd. Grondstofverklaringen mogen dus zeker niet worden veralgemeend.

Soms kan een materiaal bestaan uit een mengsel van materialen waarvan men zich niet wenst te ontdoen en materialen waarvan men zich wel wenst te ontdoen. In de regel worden die materialen in hun geheel beschouwd als afvalstoffen. Enkel in gevallen waarbij het zeker is dat hergebruik zal optreden na een eenvoudige bewerking, bijv. na reiniging van herbruikbare verpakkingen die in een gesloten retoursysteem zitten, kan hiervan worden afgeweken. In dergelijke situaties moeten we geval per geval oordelen wat het dominante karakter is van dit mengsel: afval of niet.

Tenslotte zijn er ook elementen die weinig relevant zijn voor de indeling als afvalstof of als grondstof/product, o.m.

- Het materiaal heeft bepaalde gevaarseigenschappen of juist niet.
- Het materiaal komt wel of niet voor op de EURL-lijst (de Europese afvalstoffenlijst).
- Verdere bewerking van het materiaal heeft geen toepasselijke R- of D-code.
- Verdere verwerking gebeurt "ecologisch verantwoord".
- Verdere verwerking is een proces op industriële schaal.

4 Het aanvraagdossier

Een dossier om een grondstofverklaring aan te vragen moet volgens afdeling 2.4 van VLAREMA ten minste een aantal zaken bevatten. Hieronder wordt bij een aantal wat meer toelichting gegeven en suggesties die het dossier de gestalte geven die nodig is om tot een degelijke aftoetsing te komen:

- 1 Geef een beknopte omschrijving van de **toepassing of het productieproces waarin het materiaal zal worden gebruikt**.
 - Geef naam en adres van de toekomstige verwerker/gebruiker van het materiaal. Indien niet mogelijk, geef aan wat hiervoor de reden is.
 - Omschrijf het productieproces en geef aan wat de input en de output is.
 - Geef aan of er primaire grondstoffen zijn die door het materiaal zullen worden vervangen in het productieproces en welke die zijn, inclusief de fysisch en chemische eigenschappen.
 - Is er sprake van hergebruik voor het oorspronkelijke doel door een volgende gebruiker?
 - Wordt het materiaal in zijn totaliteit door de volgende verwerker ingezet?
 - Geef een beschrijving van alle eventuele bewerkingsstappen die het materiaal moet doorlopen bij de toekomstige verwerker vooraleer die kan worden ingezet in het productieproces of de toepassing, zoals reiniging, herstelling, raffinage...
 - Geef aan hoe het materiaal in het productieproces wordt getransformeerd en wat er verder mee gebeurt
 - Beschikt de toekomstige verwerker over een milieuvergunning voor de beoogde toepassing of het productieproces?
 - Indien er geen primaire grondstoffen worden vervangen, geef dan aan hoe het proces zou verlopen indien het materiaal in kwestie daar niet wordt voor aangewend.
- 2 Geef een beknopte omschrijving van het **materiaal** in kwestie.
 - Wat is de gebruikelijke naam van het materiaal? Kan je er een corresponderende EURALcode op plakken? (Let op, het feit dat een EURALcode bestaat voor een materiaal, maakt het nog niet per definitie tot een afvalstof!)
 - Voor welke toepassingen is het geschikt?
 - Zijn er bepaalde productnormen, technische specificaties voor verder gebruik of bestaat er andere regelgeving die van toepassing is bij verder gebruik van dit materiaal of componenten daarvan? Zo ja, welke zijn die en voldoet het materiaal eraan?
 - Voeg een monsternemingsverslag en analyseverslag met alle relevante parameters toe. Deze verslagen worden opgesteld door een erkend labo in uitvoering van VLAREMA en in de toekomst door labo erkend volgens VLAREL. Indien geen labo erkend is voor de monsterneming of de analyse kunnen ze uitgevoerd worden door onafhankelijke en gekwalificeerde personen of instellingen. De aanvrager toont de onafhankelijkheid en de kwalificatie aan.
Geef op zijn minst aan door wie het analyseverslag is opgemaakt en op welke manier die tot de analyseresultaten is gekomen. Op basis van het analyseverslag moeten we kunnen evalueren
 - of de milieu-impact van het materiaal in het verdere verwerkingsproces verschillend is van de milieu-impact van de primaire grondstof die in dat proces wordt vervangen; o.a. concentraties van zware metalen, halogenen, stikstof en zwavel zijn belangrijk; dit kan best gebeuren aan de hand van een vergelijkende tabel;
 - of het materiaal voldoet aan alle geldende specificaties of productnormen voor de inzet van het materiaal in de beoogde toepassing.
 - Zijn de verplichtingen met betrekking tot REACH reeds (deels) vervuld? Zoja, een REACHregistratiedossier kan bijvoorbeeld dienen als input voor het opstellen van een dossier tot aanvraag van een grondstofverklaring.
 - Bestaat er een markt voor het materiaal? Wat is de economische waarde van het materiaal?
- 3 Geef een beknopte omschrijving van het **productieproces** waarin het materiaal vrijkomt. De volgende elementen mogen er niet in ontbreken:

- Wat is de input in het productieproces waaruit het materiaal vrijkomt? Gaat het hier om afvalstoffen of grondstoffen?
- Wat is de materiaaloutput van het productieproces?
- Wat is het doel van het productieproces? Is het materiaal het hoofddoel van het proces of is het een nevenstroom?
- Worden er in het productieproces maatregelen genomen om het materiaal in kwestie bepaalde technische eigenschappen mee te geven waardoor het geschikt wordt voor een volgende toepassing? Zo ja, omschrijf die maatregelen.
- Worden er in het productieproces maatregelen genomen om de productie van het materiaal in kwestie te vermijden of te verminderen? Zo ja, omschrijf die maatregelen.
- Zijn er andere productieprocessen mogelijk waarbij dezelfde hoofdproducten worden bekomen, maar zonder productie van het materiaal in kwestie? Zo ja, wat was de reden om niet voor deze processen te kiezen?

Bovenstaande lijst is niet-limitatief. De OVAM kan bijkomende informatie opvragen, indien nodig om een duidelijk zicht te hebben op de gehele context.

Art. 2.2.3. vermeldt dat een GV enkel wordt afgeleverd voor een specifiek materiaal dat wordt geproduceerd door een specifieke producent of voortkomend uit een specifiek productieproces en waarvoor een specifieke toepassing wordt beoogd.

Een zogenaamde "groepsaanvraag" behoort dus tot de mogelijkheden. Hierbij mag het duidelijk zijn dat het dossier ondubbelzinnig aantoont dat het betreffende materiaal qua samenstelling, fysische toestand, etc. bij alle producenten hetzelfde is en ontstaat bij producenten die met hetzelfde productieproces werken. Ook de andere te stellen vragen (zie deel 4.3 hierboven) dienen voor alle producenten op dezelfde wijze te worden beantwoord. Alle producenten in een zogenaamde groepsaanvraag blijven ook individueel verantwoordelijk voor het door hen geproduceerde materiaal en het voldaan ervan aan alle vereisten.

BIJLAGE

Het einde van afval in Europa en Vlaanderen: omkadering

De inwerkingtreding van de Europese Kaderrichtlijn afvalstoffen¹ in december 2008, vormt een hernieuwde basis voor het beheer en de preventie van afvalstoffen in Europa. Het stelt de verwerkingshiërarchie en de doelstellingen voor de recyclage en nuttige toepassing van afvalstoffen scherp, introduceert nieuwe definities, concepten en instrumenten en integreert die met bestaande principes en maatregelen. Onder meer is er uitgebreide aandacht voor de afbakening van de afvalfase door de introductie van de term bijproducten en door het bepalen van een kader voor einde-afvalcriteria.

Naast deze kaderrichtlijn is er zowel op Vlaams niveau, als op Europees en internationaal niveau een trend om het afvalbeleid te plaatsen in een bredere context. Om de milieueffecten van de afvalfase te verlagen, moet er gekeken worden naar beslissingen die worden genomen nog voor het materiaal afval is geworden. In de wijze waarop producten worden ontworpen, geproduceerd, verdeeld, geconsumeerd of gebruikt en terug ingezameld eens ze afval zijn geworden, zijn vaak grote milieuwinsten te halen. Het streven is de milieudruk zo klein mogelijk houden over de hele levenscyclus van een product en afvalstoffen zoveel mogelijk opnieuw in te zetten als grondstoffen met het oog op het sluiten van materiaalkringlopen. Het uiteindelijke doel is om tot materiaalkringlopen te komen die binnen het ecologische draagvlak blijven en voldoende welzijn genereren voor de huidige en toekomstige generaties. Dit vergt een ver doorgedreven geïntegreerd beleid dat benoemd wordt met “duurzaam materialenbeleid” of het “duurzaam beheer van materiaalkringlopen”.

Het nieuwe materialendecreet van 23 december 2011 betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen vormt de rechtsgrond voor dit Vlaamse materialenbeleid. Het legt maatregelen vast en schuift het gebruik van bepaalde beleidsinstrumenten naar voren om materialen vanaf de productie, via de verdeel- en gebruiksfase, tot en met de afval- en verwerkingsfase met zo min mogelijk milieudruk, te beheren en te sturen. Inzake de kwestie van het al dan niet van toepassing zijn van het afvalstoffenstatuut, neemt het decreet een aantal begrippen uit de Kaderrichtlijn over, zoals einde afval criteria en bijproducten. Het decreet integreert ook bepalingen uit het voormalige afvalstoffendecreet die betrekking hebben op secundaire grondstoffen. De term “secundaire grondstof” wordt evenwel verlaten, we spreken ofwel van afvalstoffen, ofwel van grondstoffen, een tussenweg bestaat niet.

We gaan ervan uit dat zoveel mogelijk materialen (her)ingezet moeten worden in een kringloop en dit op een milieuveilige manier. Bij de afweging of en hoe iets opnieuw ingezet kan worden in een kringloop moet het zeker zijn dat mens en milieu worden beschermd. Het decreet en haar uitvoeringsbesluit gaan uit van een gelijk beoordelingskader voor afvalstoffen die ophouden afval te zijn enerzijds, en reststromen die in aanmerking komen om als bijproduct te worden bestempeld anderzijds. Deze aanpak stoelt onder andere op het principe dat vermeden moet worden dat een ongelijk speelveld ontstaat. Het is onaanvaardbaar dat een materiaal aan andere criteria zou moeten voldoen naargelang het wordt beschouwd als een afvalstof waar het einde-afvalstatuut wordt afgetoetst, of als een reststroom die het juridische statuut “afval” (nog) niet heeft gekregen, maar die qua aard en samenstelling dezelfde is.

Met de impact naar milieu en gezondheid als ultiem criterium, verduidelijkt het materialendecreet het omslagpunt van afvalstof naar grondstof/product. Een afvalstof kan zijn afvalstatuut verliezen als aan de vastgestelde voorwaarden is voldaan en voldoende zekerheid bestaat dat het op een rechtmatige manier zal worden toegepast. Dit betekent dat een afvalstof zijn afvalstatuut kan verliezen nog voor het effectief wordt toegepast. Dit betekent ook dat eventuele gebruiksvoorwaarden die verbonden zijn aan de eigenlijke toepassing en waarnaar wordt verwezen in artikel 4 van het decreet, niet noodzakelijk voorwaarden zijn die enkel gelden voor afvalstoffen. Het zijn voorwaarden die algemeen geldig zijn

1 Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende afvalstoffen en tot intrekking van een aantal richtlijnen

voor alle materialen van vergelijkbare aard en samenstelling. Een concreet voorbeeld kan dit illustreren. GFT-afval dat wordt gecomposteerd, verliest zijn afvalstatuut van zodra de eruit resulterende compost voldoet aan een aantal voorwaarden inzake samenstelling en ondergane verwerkingswijze. Eventuele gebruiksvoorwaarden die betrekking hebben op de wijze waarop dergelijke compost mag worden toegepast, zijn voorwaarden die worden opgelegd aan een grondstof/product en niet per se aan een afvalstof. Dit betekent echter niet dat de compost niet terug een afvalstof kan worden, indien de gebruiksvoorwaarden bij zijn toepassing niet worden nageleefd.

De brede definitie van 'materiaal' en een uitgebreide regeling voor einde-afval en bijproducten in het materialendecreet, moet pragmatisch en zonder valse verwachtingen aanzien worden: het is niet zo dat afvalstoffenstromen eensklaps massaal hun statuut afvalstof verliezen, of dat een hoop materialen plots per definitie als afvalstoffen worden gezien. Het materialendecreet, met verwijzing naar Europese grondslagen en door een striktere 'materialenhierarchie', stelt zich tot doel om primaire grondstoffen op milieuveilige wijze door gerecycleerde materialen of nevenstromen te vervangen. Bovendien wordt de grondslag geformuleerd voor een rechtszekere procedure die de omslag van afvalstof naar niet-afvalstof markeert. Dit zal in de meeste gevallen aansluiten bij bestaande praktijken en op termijn het gebruik van gerecycleerde materialen stimuleren.

De basisvoorwaarden voor einde-afval en bijproducten in het materialendecreet worden aangevuld met specifieke criteria en lijsten van materialen in het uitvoeringsbesluit bij het materialendecreet, VLAREMA. In het volgende hoofdstuk worden deze aspecten verder behandeld.

Tenslotte zullen vanop het Europese niveau voor specifieke materialen criteria worden uitgewerkt.

Voorwaarden einde afvalfase en bijproducten

Het materialendecreet stelt in artikel 36 dat sommige specifieke afvalstoffen niet langer afvalstoffen zijn als ze een behandeling voor nuttige toepassing, waaronder recyclage, hebben ondergaan, en als ze voldoen aan specifieke criteria die opgesteld moeten worden onder de volgende voorwaarden:

1. de stof of het voorwerp wordt gebruikelijk toegepast voor specifieke doelen;
2. er is een markt voor of vraag naar de stof of het voorwerp;
3. de stof of het voorwerp voldoet aan de technische voorschriften voor de specifieke doelen en aan de voor producten geldende wetgeving en normen;
4. het gebruik van de stof of het voorwerp heeft over het geheel genomen geen ongunstige effecten op het milieu of de menselijke gezondheid.

Het materialendecreet stelt in artikel 37 dat een stof die of een voorwerp dat het resultaat is van een productieproces dat niet in de eerste plaats bedoeld is voor de productie van die stof of dat voorwerp, alleen als een bijproduct en niet als een afvalstof kan worden aangemerkt, als wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

1. het is zeker dat de stof of het voorwerp zal worden gebruikt;
2. de stof of het voorwerp kan rechtstreeks worden gebruikt zonder verdere andere behandeling dan die welke bij de normale productie gangbaar is;
3. de stof of het voorwerp wordt geproduceerd als een integraal onderdeel van een productieproces;
4. verder gebruik is rechtmatig, met andere woorden de stof of het voorwerp voldoet aan alle voorschriften voor producten, milieu en gezondheidsbescherming voor het specifieke gebruik en zal niet leiden tot over het geheel genomen ongunstige effecten op het milieu of de menselijke gezondheid.

Deze bepalingen worden vervolledigd met artikel 39, dat stelt dat de Vlaamse Regering, indien nodig, overeenkomstig Europese voorschriften, de materialen aanwijst en specifieke criteria oplegt om aan te geven of het betreffende materiaal kan worden beschouwd als een bijproduct of als een materiaal dat de einde-afvalfase heeft bereikt.

Als er voor een specifiek materiaal geen Europese criteria zijn vastgelegd, kan de Vlaamse Regering voor dat materiaal specifieke criteria uitwerken die moeten garanderen dat de voorwaarden, vermeld in artikel 36 en 37, zijn vervuld.

De specifieke criteria kunnen onder meer betrekking hebben op de herkomst van het materiaal, de manier waarop het is ingezameld, geproduceerd of verwerkt, de aard en samenstelling van het materiaal, grenswaarden voor verontreinigende stoffen, het toegelaten gebruiksgebied, de toegelaten wijze van aanwending en de aanwezigheid van een kwaliteitsborgingssysteem dat waakt over input, procesvoering en eindkwaliteit.

Artikel 39 stelt ook dat bij de evaluatie van de over het geheel genomen ongunstige effecten op het milieu en de menselijke gezondheid, vermeld in artikel 36, 4°, en artikel 37, 4°, rekening wordt gehouden met de doelstellingen van het duurzaam materialenbeleid, met name de materialen- en afvalstoffenverwerkingshiërarchie.